

ISSN 2311-4509 (print)
ISSN 2311-4517 (online)

Науковий огляд

Научное обозрение   Scientific review
Przegląd naukowy

№ 10(42)

Київ 2017

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

THE SCIENTIFIC JOURNAL

НАУКОВИЙ ОГЛЯД

SCIENTIFIC REVIEW

№ 10(42), 2017

№ 10(42), 2017

ЗАСНОВАНО У 2013 РОЦІ

WAS FOUNDED IN 2013

ВИХІД З ДРУКУ: ДЕСЯТЬ РАЗІВ НА РІК

IT IS ISSUED TEN TIMES A YEAR

СВІДОЦТВО ПРО ДЕРЖАВНУ РЕЄСТРАЦІЮ
СЕРІЯ КВ № 20878-10678Р

CERTIFICATE OF STATE
REGISTRATION
KB № 20878-10678P

Засновники

Founder

Центр міжнародного наукового співробітництва «ТК Меганом»;
Люблінський технологічний університет (Люблін, Польща)
кафедра економічної теорії Львівської комерційної академії;
кафедра суспільно-політичних наук Вінницького національного технічного університету;
кафедра філософських та соціальних наук Чернівецького торговельно-економічного інституту Київського Національного торговельно-економічного університету;
Інститут наукового прогнозування (м. Київ);
Інститут реклами (м. Київ);

Center for International Scientific Cooperation "TK Meganom";
Lublin University of Technology, Lublin (Poland)
Department of Economics, Lviv Academy of Commerce;
Department of social and political sciences, Vinnytsia National Technical University;
Department of Philosophy and Social Sciences Chernivtsi Trade and Economics Institute Kyiv National Trade and Economic University;
Institute of Scientific Forecasting (Kyiv);
Universities' Institute of Advertising (Kyiv);
Crimean Institute of Economics and Commercial Law (Sevastopol branch);

Кримський інститут економіки та господарського права (Севастопольська філія);
Громадська організація "Асоціація "Аналітикум" (м. Вінниця);
Міжнародне товариство прав людини (Українська секція);

NGO "Association "Analitikum" (Vinnytsia);
International Society for Human Rights (Ukrainian section);

РОССИЙСКИЙ ИНДЕКС
НАУЧНОГО ЦИТИРОВАНИЯ

Science Index

Журнал включено до
наукометричної бази даних
«Російський індекс наукового цитування»
(«PIHЦ SCIENCE INDEX»)

РОССИЙСКИЙ ИНДЕКС
НАУЧНОГО ЦИТИРОВАНИЯ

Science Index

Registered by «PIHЦ
SCIENCE INDEX»

Ліцензійний договір № 630-10/2013
від 18.10.2013

Registration Certificate № 630-10/2013
dated 18.10.2013

Електронна версія журналу
<http://www.naukajournal.org>

The electronic version
<http://www.naukajournal.org>

Редакційна колегія:

Економічні науки

- Башнянин Григорій Іванович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії Львівської комерційної академії;
- Барський Юрій Миколайович, доктор економічних наук, професор, Луцький Національний технічний університет;
- Швець Наталія Романівна, доктор економічних наук, професор, директор Інституту банківських технологій та бізнесу ДВНЗ "Університет банківської справи";
- Шевчук Андрій Васильович, доктор економічних наук, професор, Нововолинський навчально-науковий інститут економіки та менеджменту Тернопільського національного економічного університету;
- Вдовенко Наталія Михайлівна, доктор економічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри глобальної економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ;
- Загорна Тетяна Олегівна, доктор економічних наук, професор, Макіївський економіко-гуманітарний інститут;
- Храпкіна Валентина Валентинівна, доктор економічних наук, Макіївський економіко-гуманітарний інститут;
- Коваль Л. М. кандидат економічних наук, доцент, Хмельницький кооперативний торговельно- економічного інститут;

Медичні науки

- Бочаров Василь Андрійович, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри фармацевтичних і косметологічних технологій, Одеський медичний інститут Міжнародного гуманітарного університету;
- Пекліна Галина Петрівна, доктор медичних наук, професор, Одеський медичний інститут Міжнародного гуманітарного університету;
- Бочарова Вероніка Володимирівна, кандидат медичних наук, Одеський національний медичний університет;
- Лебедюк Михайло Миколайович, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри дерматології та венерології, Одеський національний медичний університет;
- Куц Лариса Вікторівна, доктор медичних наук, доцент, завідувач курсом дерматовенерології, клінічної імунології, алергології, Медичний інститут Сумського державного університету;

Технічні науки

- Вальдемар Вуйчик, доктор технічних наук, професор, Люблінський технологічний університет;
- Барановський Віктор Миколайович, доктор технічних наук, професор, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя;
- Гого Володимир Бейлович, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри Природничих наук, Донецький національний технічний університет;
- Alatoon Mohammad Fayiz Ahmad, доктор технических наук;

Політичні науки

- Корнієнко Валерій Олександрович, академік Української академії політичних наук, президент Асоціації "Аналітікум", доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно - політичних наук Вінницького національного технічного університету;

- Денисюк С. Г., доктор політичних наук, кафедра суспільно - політичних наук Вінницького національного технічного університету;
- Ткач Олег Іванович, доктор політичних наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка;
- Докаш О. Ю., кандидат політичних наук, доцент, Чернівецький торговельно - економічний інститут Київського Національного торговельно - економічного університету;

Історичні науки

- Ореховський В. О., доктор історичних наук, доцент, завідувач кафедри філософських і соціальних наук Чернівецького торговельно - економічного інституту Київського Національного торговельно - економічного університету;
- Коцур Надія Іванівна, доктор історичних наук, професор, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», академік Міжнародної академії безпеки життєдіяльності;
- Юрій М. Ф., доктор історичних наук, професор, академік АН України, Чернівецький торговельно - економічний інститут Київського Національного торговельно - економічного університету;
- Циганенко Лілія Федорівна, доктор історичних наук, професор, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, декан факультету української філології та історії, завідувач кафедри всесвітньої історії;
- Робак Ігор Юрійович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук, Харківський національний медичний університет;
- Нікітенко Костянтин Вікторович, доктор історичних наук, завідувач кафедрою менеджменту мистецтва, Львівська національна академія мистецтв;
- Дацків Ігор Богданович, доктор історичних наук, професор, Тернопільський національний економічний університет;
- Безаров О. Т., кандидат історичних наук, доцент, Чернівецький торговельно - економічний інститут Київського Національного торговельно - економічного університету;

Філософські науки

- Alatoom Mohammad Fayiz Ahmad, доктор філософських наук;
- Чикарькова М. Ю., доктор філософських наук, професор, кандидат філологічних наук, Чернівецький торговельно - економічний інститут Київського Національного торговельно - економічного університету;
- Андрієнко Олена Володимирівна, доктор філософських наук, професор, Донецький національний університет, доцент кафедри філософії;
- Дулин Петро Георгійович, доктор філософських наук, Миколаївський національний університет ім. В. Сухомлинського, завідувач кафедри філософії;

Правові науки

- Криницький Ігор Євгенович, доктор юридичних наук, професор, завідувач науково- дослідної лабораторії № 1, Науково-дослідний інститут фінансового права;
- Гумін Олексій Михайлович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Кримінального права і процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного Університету «Львівська Політехніка»;
- Биков А. Н., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, вчений секретар Інституту законодавства Верховної Ради України;

Педагогічні науки

- Бельмаз Ярослава Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології, "Харківська гуманітарно-педагогічна академія" Харківської обласної ради;
- Власенко Катерина Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, Донбаська державна машинобудівна академія;
- Пріма Раїса Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки;
- Кожевников Віктор Михайлович, доктор педагогічних наук, професор, Макіївський економіко-гуманітарний інститут;
- Тарнопольський Олег Борисович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри прикладної лінгвістики та методики навчання іноземних мов, Дніпропетровський університет ім. Альфреда Нобеля;
- Полубоярина Ірина Іванівна, доктор педагогічних наук, доцент, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського;
- Амурський Е. Е., кандидат педагогічних наук, директор Інституту наукового прогнозування, академік МАБЕТ;
- Антонович Є. А., кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри графічного дизайну і реклами Інституту реклами;

Психологічні науки

- Волженцева Ірина Вікторівна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Макіївського економіко-гуманітарного інституту;
- Симоненко Світлана Миколаївна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології розвитку і соціальних комунікацій Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;
- Мурат Еліоз, Ondokuz Mayis University, Yasar Dogu Faculty Of Sport;

Мистецтво та мистецтвознавство

- Станіславська Катерина Ігорівна, доктор мистецтвознавства, професор, Національна академія керівних кадрів культури та мистецтв;
- Сізова Олена Равільєвна, доктор мистецтвознавства, професор, Державна бюджетна освітня установа вищої освіти «Південно-Уральський державний університет мистецтв ім. П.І. Чайковського»;
- Прокопова Наталія Леонідівна, доктор культурології, доцент, декан факультету режисури і акторського мистецтва, Кемеровський державний інститут культури;
- Пучков Андрій Олександрович, доктор мистецтвознавства, професор, Київський університет імені Бориса Грінченка;
- Круль Петро Франкович, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри інструментально-виконавського мистецтва Інституту культури і мистецтв Прикарпатського університету ім.В.Стефаника;
- Прищенко Світлана Валеріївна, доктор наук у галузі дизайну, професор кафедри графічного дизайну і реклами Інституту реклами, член Спілки дизайнерів України;
- Русудан Кварацхелія, доктор мистецтвознавства, Кавказький Міжнародний університет, Грузія;
- Бадалов Олег Павлович, кандидат мистецтвознавства, Чернігівський інститут мистецтв та менеджменту культури Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв;
- Куц Євген Вадимович, кандидат мистецтвознавства, Національна академія керівних кадрів культури та мистецтв;

Філологічні науки

- Абрамович Семен Дмитрович, доктор філологічних наук, професор, академік АН Вищої освіти України, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, завідувач кафедри слов'янської філології та загального мовознавства;
- Іваницька Наталія Борисівна, доктор філологічних наук, професор, Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, завідувач кафедри сучасних європейських мов;
- Іліаді Олександр Іванович, доктор філологічних наук, професор, Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка;

Географічні науки

- Ільїн Леонід Володимирович, доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри туризму та готельного господарства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Журнал зареєстровано в міжнародному каталозі періодичних видань
Ulrichsweb™ Global Serials Directory

Міжнародна індексація журналу:

РІНЦ SCIENCE INDEX

WORLDCAT

BIELEFELD ACADEMIC SEARCH ENGINE

RESEARCHBIB

CITEFACTOR

OPEN ACADEMIC JOURNALS INDEX

POLISH SCHOLARLY BIBLIOGRAPHY

GOOGLE SCHOLAR

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І. ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

ІННОВАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ПЛАТФОРМА ФОРМАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ТА ПРОЦЕСІВ САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ – ВИКОНАВЦІВ БУДІВЕЛЬНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ Волошина Т. В., Ручинська Ю. М., Баличев О. Ю.	6
DEVELOPMENT OF MODERN TOOLS AND SOFTWARE PRODUCTS FOR INNOVATIVE PROVISIONING SERVICES FOR THE CONSTRUCTION INDUSTRY PhD in Economical Sciences, Malykhyna O., Lugyna T., Koval T.	12
MODELS OF TARGET SELECTION OF REPRESENTATIVE INDICATORS OF ACTIVITIES OF CONSTRUCTION ENTERPRISES: THE ETYMOLOGY AND TYPOLOGY OF DIAGNOSTICS SYSTEMS PhD in Economical Sciences, Marchuk T.	18
КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ЕКСПОРТУ ДО США ТА КАНАДИ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ З УКРАЇНИ кандидат економічних наук, Мельничук Л. С., Латковська О. С., Крисенко О. О.	24
ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА кандидат економічних наук, Олійник С. О.	32
SYSTEM UPDATE OF THE OPERATIONAL-ANALYTICAL APPROACH TO BUILDING MANAGEMENT IN THE FORMAT OF BUSINESS PROCESS REENGINEERING PhD in Economical Sciences, D. A. Ryzhakov	37
АНАЛІТИЧНА ДЕФРАГМЕНТАЦІЯ ПОРТФЕЛЯ ДЕВЕЛОПЕРСЬКОЇ КОМПАНІЇ У ФОРМАТІ МУЛЬТИКОМПОНЕНТНОЇ ОПЕРАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ доктор економічних наук, Рижак Г. М., Гергі Д. С., Крижановський В. І.	43
ВАЛІН В ГОДІВЛІ МОЛОДНЯКУ ПЕРЕПЕЛІВ доктор сільсько–господарських наук, Сичов М. Ю. кандидат сільсько–господарських наук, Голубева Т. А., кандидат сільсько–господарських наук, Позняковский Ю. В., Ковальчук В. В.	49

РОЗДІЛ II. ПИТАННЯ ТЕХНІЧНИХ НАУК

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ ТЕХНОЛОГІЇ BLOCKCHAIN 54
Данильчук Р. К., кандидат технічних наук, Жураковська О. С.

РОЗРОБКА WEB-ОРІЄНТОВАНОГО КУРСУ З ДИСЦИПЛІНИ 64
«ІНФОРМАТИКА» ДЛЯ УЧНІВ П'ЯТОГО КЛАСУ
Свешникова Г. А.

РОЗДІЛ III. ПИТАННЯ ІСТОРИЧНИХ НАУК ТА ПРАВА

ДЕЯКІ ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ 73
ПРОЦЕСУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ РЕСПУБЛІКИ
ХОРВАТІЯ У ПЕРІОД 2000-2013 РР.
Боровець І. Г.

ШКОЛА ІСТОРИКІВ УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА 84
У СЕРЕДИНІ 30-Х – КІНЦІ 40-Х РОКІВ ХІХ СТ.
(ДО ІСТОРИОГРАФІЇ ПИТАННЯ)
кандидат історичних наук, доцент, Тарасенко О. О.

ВИНИКНЕННЯ ПРАВ ТРЕТЬОЇ ОСОБИ, НА КОРИСТЬ ЯКОЇ 103
УКЛАДЕНИЙ ДОГОВІР
Свиридюк С. М.,
кандидат юридичних наук, доцент, Герасимчук Л. В.

РОЗДІЛ IV. ПИТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК ТА ПСИХОЛОГІЇ

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ РОЗШИРЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ 111
«ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТОСТІ»
Туревич О. А.

ВИКОРИСТАННЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ 125
У ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ
КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ-АГРАРНИКІВ:
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИЙ АСПЕКТ
кандидат педагогічних наук, Герлянд Т. М.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ДІЄВОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ 130
УМОВ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ УПРАВЛІННЯ
ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
Левчук Н. П.

АНАЛІТИКО-СИНТЕТИЧНІ СКЛАДОВІ РОБОТИ НАД РОЛЛЮ В КЛАСІ СЦЕНІЧНОЇ МОВИ ТА АКТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ Коленко А. В.	142
--	-----

РОЗДІЛ V. ПИТАННЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК

ПРО ДЕЯКІ ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЗНАЧЕННЯ 'ПРОСИТИ' В ЛАТИНСЬКІЙ І РОМАНСЬКИХ МОВАХ кандидат філологічних наук, доцент, Мікіна О. Г.	151
--	-----

УДК 94(477-25):378 «18»

**ШКОЛА ІСТОРИКІВ УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА
У СЕРЕДИНІ 30-Х – КІНЦІ 40-Х РОКІВ ХІХ СТ.
(ДО ІСТОРІОГРАФІЇ ПИТАННЯ)**

кандидат історичних наук, доцент, Тарасенко О. О.

Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна

Ми пошанували істориків Університету Св. Володимира професорів В.Ф. Циха, В.Ф. Домбровського, О. І. Ставровського, М.І. Костомарова. Ми проаналізували історіографію другої третини ХІХ – початку ХХІ ст., яка присвячена вченню життя, викладацької, наукової діяльності зазначених викладачів. Ми довели, що період викладацької та наукової роботи В. Ф. Циха, В. Ф. Домбровського, О. І. Ставровського, М. І. Костомарова в Університеті Св. Володимира у середині 30-х – кінці 40-х років ХІХ ст. став часом започаткування Школи істориків Університету Св. Володимира ХІХ ст. та її першим періодом становлення. Ми наголошуємо, що історики Університету Св. Володимира ХІХ ст. В. Ф. Цих, В. Ф. Домбровський, О. І. Ставровський, М. І. Костомаров були серед фундаторів української історичної освіти і науки. Ми підкреслюємо, що дослідження історії становлення та розвитку Школи істориків Університету Св. Володимира ХХ ст. має вагоме значення для розуміння становлення та розвитку університетської історичної освіти і науки у ХІХ – на початку ХХІ ст. у цілому.

Ключові слова: В. Ф. Цих, В. Ф. Домбровський, О. І. Ставровський, М. І. Костомаров, перший період становлення Школи істориків Університету Св. Володимира, середина 30-х – кінець 40-х років ХІХ ст., Київ.

кандидат исторических наук, доцент, О.А. Тарасенко, Школа историков университета св. Владимира в середине 30-х - конце 40-х годов хіх ст. (к историографии вопроса)/ Киевский университет имени Бориса Гринченка, Киев, Украина

Мы почтили данью уважения историков Университета Св. Владимира профессоров В. Ф. Цыха, В. Ф. Домбровского, А. И. Ставровского, Н. И. Костомарова. Мы проанализировали историографию второй трети ХІХ – начала ХХІ ст., которая посвящена изучению жизни, преподавательской, научной деятельности указанных преподавателей. Мы доказали, что период преподавательской и научной работы В. Ф. Цыха, В. Ф. Домбровского, А. И. Ставровского, Н. И. Костомарова в Университете Св. Владимира в середине 30-х – конце 40-х годов ХІХ ст. стал временем начала формирования Школы историков Университета Св. Владимира ХІХ ст. и ее первым периодом

становлення. Ми акцентуємо, що історики Університета Св. Володимира XIX в. В. Ф. Цых, В. Ф. Домбровский, А. И. Ставровский, Н. И. Костомаров були середі основателів українського історического образования и науки. Ми підкреслюємо, що дослідження історії становлення і розвитку Школи істориків Університета Св. Володимира XX в. має велике значення для розуміння становлення і розвитку університетського історического образования и науки в XIX - початку XX ст. в цілому.

Ключевые слова: В. Ф. Цых, В. Ф. Домбровский, А. И. Ставровский, Н. И. Костомаров, перший період становлення Школи істориків Університета Св. Володимира, середина 30-х - кінець 40-х років XIX в., Київ.

PhD in Historical Sciences, Associate Professor, Olha Tarasenko School of historians of st. Volodymyr university in the middle of the 30`s – the end of 40`s of the xix century (to the historyohraphy of question)/ Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine.

We honored the historians of St. Volodymyr University Professors V.F. Tsykh, V. F. Dombrovsky, O. I. Stavrovsky, M. I. Kostomarov. We analyzed the historiography of the second third of the XIX – the beginning of the XXI century which is devoted to the study of life, teaching, and scientific activity of these teachers. We proved that the period of teaching and scientific activity of V. F. Tsykh, V. F. Dombrovsky, O. I. Stavrovsky, M. I. Kostomarov at the St. Volodymyr University in the middle of 30's to the end of 40's of the XIX century was the time of the beginning of the School of Historians of the St. Volodymyr University of the XIX century and its first period of formation. We noted that historians of the St. Volodymyr University of the XIX century V. F. Tsykh, V. F. Dombrovsky, O. I. Stavrovsky, M. I. Kostomarov were among the founders of Ukrainian historical education and science. We emphasized that the study of the history of the formation and development of the School of Historians of the St. Volodymyr University of the XIX century has the great importance for understanding the formation and development of University historic education and science in the XIX at the beginning of the XXI centuries in general.

Keywords: V. F. Tsykh, V. F. Dombrovsky, O. I. Stavrovsky M. I. Kostomarov, the first period of the formation of the School of Historians of St. Volodymyr University, the middle of the 30's - the end of the 40's of the XIX century, Kyiv.

Вступ. Школа істориків Київського Імператорського Університету Св. Володимира, як корпорація особистостей, об'єднаних за професійною ознакою як історики, формувалася протягом XIX – початку XX ст. із викладачів, які працювали на кафедрах всесвітньої та російської історії. Їх наукова діяльність і спадщина відносились до

різних наукових напрямів і течій, але всі вони, як корпорація істориків, належали тому вищому навчальному закладу, в якому працювали. Враховуючи це, ми вважаємо, що маємо право об'єднати їх під назвою Школи істориків Університету Св. Володимира XIX ст. Історики Університету Св. Володимира XIX ст. були серед фундаторів української історичної освіти і науки. Вивчення історії становлення та розвитку Школи істориків Університету Св. Володимира XX ст. має вагоме значення для розуміння становлення та розвитку університетської історичної науки у XIX –початку XXI ст. у цілому.

Актуальність статі полягає у пошануванні істориків Університету Св. Володимира професорів В. Ф. Циха, В. Ф. Домбровського, О. І. Ставровського, М. І. Костомарова та окресленні історіографії другої третини XIX – початку XXI ст., яка присвячена життю, викладацькій, науковій діяльності зазначених викладачів.

Мета статті: визначити історіографію другої третини XIX – початку XXI ст., яка присвячена життю, викладацькій і науковій діяльності істориків Університету Св. Володимира В. Ф. Циха, В. Ф. Домбровського, О. І. Ставровського, М. І. Костомарова та довести, що період їхньої викладацької та наукової роботи у закладі у середині 30-х – кінці 40-х років XIX ст. став часом започаткування Школи істориків Університету Св. Володимира XIX ст. та її першим періодом становлення.

Виклад основного матеріалу. Певний внесок у дослідження проблеми «Школа істориків Університету Св. Володимира в історіографії XIX – початку XXI ст.» зробила й автор даної розвідки [1-6]. Проведене О. О. Тарасенко вивчення соціокультурного портрету, викладацької, наукової діяльності В. Ф. Домбровського [7-11], М.І. Костомарова [12-18], В. Ф. Циха [19; 18], О. І. Ставровського [18; 19; 20] дозволили дослідити історію формування Школи істориків Університету Св. Володимира у XIX ст. і, зокрема, виокремити середину 30-х – кінець 40-х років XIX ст. як час початку становлення самої Школи істориків – перший період її формування, а також глибше осмислити життя, викладацьку, наукову діяльність згаданих викладачів у започаткуванні традицій Школи істориків та усвідомити спадкоємність цих традицій взагалі. Вона ж проаналізувала спогади про згаданих істориків Д. П. Хрущева [21], студента Н. [22], М. Гербеля [23], М. І. Костомарова [24], О. В. Романовича-Славатинського [25], В.Г. Авсеєнка [26] у низці статей [27; 28; 16; 18].

Дослідження про В.Ф. Циха. Біля витоків формування школи істориків Університету Св. Володимира та її традицій знаходився Володимир Францович Цих (1805–1837). Життя і наукову спадщину В.Ф. Циха у 1860 р. розглянув В.Я. Шульгін [29], а у 1884 р. Ф. Я. Фортинський подав біографічну статтю про історика [30]. М. Ф.

Владимирский-Буданов в 1884 г. описав діяльність В. Ф. Циха в Університеті Св. Володимира [31]. Стаття В. В. Рудакова про історика була розміщена в 1901 р. [32]., стаття А. С. Вязигина - у 1908 р. [33] і перевидана 2007 р. [34]. Лекції В. Ф. Циха проаналізував В. П. Бузескул у 1913 р. [35] та оцінив творчість історика у 1929 р. [36].

О. О. Тарасенко охарактеризувала особистість та наукову діяльність В.Ф. Циха у становленні історичної освіти і науки в Університеті Св. Володимира в 1995 р. [1], до 165- та 175-річчя утворення університету у 1999 р. [5] та 2010 р. [6], схарактеризувала діяльність В. Ф. Циха и О. І. Ставровського у становленні Школи істориків Університету Св. Володимира у статті в 2017 р. [19].

Замітка про В. Ф. Циха була розміщена до 170-річчя університету в 2004 р. [37]. Про В. Ф. Циха як про ректора згадували 2006 г. [38]. До наукової спадщини історика звернувся С. П. Стельмах у 1997 р [39], у 2005 р. [40], 2013 р. [41]. Ручинська Оксана досліджувала наукову спадщину В. Ф. Циха із точки зору антикознавства у 2009 р. [42]. Кісельова Юлія розглянула історіографічну проблематику в наукових творах В. Ф. Циха в 2009 р. [43]. С.І. Лиман вивчав історію середніх віків у творчості та навчальних курсах В. Ф. Циха у 2012 р. [44]. Е.Е. Замислова розглянула питання про намір зайняти кафедру всесвітньої історії в Університеті Св. Володимира М. В. Гоголем та В. Ф. Цихом у статті в 2015 р. [45].

В. Ф. Цих Університету Св. Володимира в Києві віддав три останні роки свого життя (1834–1837) і безпосередньо був причетний до формування Школи істориків Університету Св. Володимира [37] та зробив внесок у розвиток освіти і науки на українських землях Російської імперії 30-х років XIX ст. у цілому.

Джерелами для дослідження життєвого шляху та наукової спадщини В. Ф. Циха є його студентські роботи 1824 р. [46; 47] і 1825 р. [48], магістерська дисертація, захищена в 1833 р. [49], стаття 1835 р. [50], промова на урочистому відкритті Університету Св. Володимира [51] та промови, виголошені при поховання В. Ф. Циха в 1837 р. [52], а також спогади про В. Ф. Циха [53].

Дослідження про В. Ф. Домбровського. Біля витоків формування школи істориків Університету Св. Володимира та її традицій знаходився Василь Федорович Домбровський (1805–1837). Життєвий та науковий шлях В. Ф. Домбровського був висвітлений в ювілейному виданні «Биографического словаря профессоров и преподавателей Университета Св. Владимира (1834–1884)» [54]. Короткі відомості про історика містив енциклопедичний словник Блокгауза та Ефрона у 1893 р. [55]. Через сто років діяльність В. Ф. Домбровського у становленні Тимчасової комісії для розгляду давніх актів – Київської археографічної комісії – вивчали О. І. Журба

та М. П. Ковальський [56]. О. І. Журба у нарисі про історію і діяльність Київської археографічної комісії розглянув археографічну діяльність В. Ф. Домбровського [57].

Про вченого як викладача кафедри історії Росії у 1993 р. нагадала О. О. Тарасенко [2], яка у 1995 р. проаналізувала викладацьку та наукову діяльність історика [1]. Робота українського архівіста В.Ф. Домбровського була окреслена О. Ковалем у 1999 р. в біобібліографічному довіднику про українських архівістів [58]. До особистості вченого у 1999 р. та 2010 р. звернулася автор статті у розвідці до 165 річного та 175 річного ювілею Київського університету [5; 6] та у статті в 2011 р. про діяльність учених Університету Св. Володимира в Київській археографічній комісії у 50–80-х роках ХІХ ст. [8]. Електронна енциклопедія України містить коротку замітку Л. В. Шевченко про історика [59]. Діяльність В. Домбровського у Київській археографічній комісії описав О. Левицький [60].

О. О. Тарасенко у 2015 р. окреслила творчий портрет В. Домбровського [7] та висвітлила його викладацьку й наукову діяльність у період започаткування викладачем першого періоду становлення Школи істориків Університету Св. Володимира [9], проаналізувавши його праці «Острожская старина» [61], «Луцк» [62], «Очерк г. Чернигова в его области в древнее и новое время» [63], «О Кременецком замке» [64]. Спогадами про історика поділився російський поет, перекладач, видавець М. Гербель [23]. Вона ж дослідила соціокультурний портрет історика у 2016 р. [16] та вивчила спогади сучасників про В. Ф. Домбровського у 2017 р. [18].

Дослідження про О. І. Ставровського. Життя, діяльність, побіжну оцінку наукової творчості О. І. Ставровського окреслив у 1884 р. у біографічній статті Ф. Я. Фортинський [65], стислі довідки про життя й діяльність історика були надруковані в 1900 р. [66] та 1909 р. [67]. Про О. І. Ставровського у своїх споминах у ХІХ ст. згадали М.І. Костомаров [24] і В. Г. Авсеєнко [26].

Спогади М. І. Костомарова із його автобіографії, де він пригадує викладачів Університету Св. Володимира, зокрема О. І. Ставровського, проаналізувала О. О. Тарасенко [27]. Вона ж дослідила спогади В.Г. Авсеєнка про істориків Університету Св. Володимира та його студентство і, зокрема, про О. І. Ставровського [28].

Вивчаючи становлення та розвиток історичної освіти і науки в Університеті Св. Володимира та становлення Школи істориків Університету Св. Володимира

О. О. Тарасенко побіжно розглядала викладацьку та наукову діяльність О. І. Ставровського [1-6] та вивчала діяльність О. І.

Ставровського як завідуючого Музею старожитностей Університету Св. Володимира [68].

Про київського медієвіста у своїх працях розповів С.І. Лиман у 2009 р.[69], який у 2011 р. розглянув вивчення історії середніх віків, її викладання у навчальних курсах О. І. Ставровським [70] та детально й безпристрасно проаналізував його магістерську дисертацію [71], а у 2013 р. розглянув історію «кадрового конфлікту» у київській університетській медієвістиці першої половини 1860-х рр.: О. І. Ставровський проти В. Г. Авсеєнка [72]. Дослідник підкреслив, що під впливом критичних зауважень мемуарів М. І. Костомарова та В. Г. Авсеєнка про рівень загальної науково-педагогічної підготовки О.І. Ставровського в радянські роки сформувалася наукова інерція, яка зумовила дуже короткі й зневажливі згадування про О. І. Ставровського, що присутні у праці В. П. Бузескула «Всеобщая история и её представители в России в XIX – начале XX вв.» [36], у монографії Р. Г. Еймонтової «Російські університети на межі двох епох» [73] та в «Очерках истории исторической науки в СССР» [74], в яких не було дано оцінки творчості О. І. Ставровського.

Дослідження про М. І. Костомарова. Одне із найпочесніших місць серед представників Школи істориків Університету Св. Володимира займає Микола Іванович Костомаров (1817–1895), 200 річчя від дня народження якого ми відзначаємо у 2017 р. Серед чималої наукової літератури виділимо статтю в ювілейному виданні «Биографического словаря профессоров и преподавателей Университета Св. Владимира (1834–1884)» [75]. Вивченню життя, наукової, громадської діяльності М.І. Костомарова присвятив своє життя Ю. А. Пінчук [76], який оглянув життя М. І. Костомарова у Києві у 1844–1847 рр. [77]. Про роботу історика в Університеті Св. Володимира відзначено у рубриці «Незбутні постаті» Київського університету [78].

Життя і працю у Києві згадував М. І. Костомаров в автобіографії [24]. Його етнографічну працю «Славянская мифология», яка стала частиною лекцій, які він викладав в Університеті Св. Володимира [79] і роботу вченого як етнографа, фольклориста, літературознавця аналізували В. Науменко [80], П. Попов [81], М. Яценко [82]. Участь М. Костомарова у Кирило-Мефодіївському товаристві висвітлив Я. В.Козачок [83]. Спогадами про історика поділився Микола Ге [84].

Діяльність вченого в Київській археографічній комісії вивчав Орест Левицький [60] і О. І. Журба [57] та пригадала автор статті [8].

О. О. Тарасенко розглянула особистість вченого у контексті становлення Школи істориків Університету Св. Володимира [12; 14], як представника народницького напрямку [15], проаналізувала спогади М. І. Костомарова, які він залишив у своїй автобіографії про

викладачів, студентів, атмосферу Університету Св. Володимира [13], розглянула спогади М. І. Костомарова про його наступника на кафедрі російської історії Університету Св. Володимира П. В. Павлова [17]. Вона ж дослідила викладацьку та наукову діяльність історика в контексті становлення та розвитку історичної освіти та науки в Університеті Св. Володимира в XIX ст. [1-6] та вивчила соціокультурний портрет М. І. Костомарова під час його короткотривалої праці на кафедрі російської історії в Університеті Св. Володимира [16], а також спогади про нього у об'ємному портреті професорів історії Університету Св. Володимира [18].

Висновки. Проведений аналіз та вивчення окресленої історіографії дозволили автору статті зоробити висновок, що викладацька та наукова діяльність В. Ф. Циха, В. Ф. Домбровського, О. І. Ставровського, М. І. Костомарова у середині 30-х – кінці 40-х років XIX ст. склали перший період становлення формування Школи істориків Університету Св. Володимира.

Особистості істориків Володимира Францовича Циха, Василя Федоровича Домбровського, Олексія Івановича Ставровського, Миколи Івановича Костомарова були непересічними для свого часу. Вони започаткували й формували перший період становлення Школи істориків Університету Св. Володимира, своєю різноплановою діяльністю засвідчили культ знань, високу ерудицію, загальну культуру і прагнення творити, навчали майбутніх талановитих фахівців і дослідників, виховували широко й неупереджено мислячу молоду генерацію громадян, надихали оточуючих вивчати російську та всесвітню історію, історію і культуру рідного краю, що сприяло започаткуванню традицій Школи істориків Університету Св. Володимира у цілому.

Підкреслимо, що історики Університету Св. Володимира XIX ст. професори Володимир Францович Цих, Василь Федорович Домбровський, Олексій Іванович Ставровський, Микола Іванович Костомаров були серед фундаторів української історичної освіти і науки. Вивчення історії становлення та розвитку Школи істориків Університету Св. Володимира XX ст. має вагоме значення для розуміння становлення та розвитку університетської історичної науки у XIX –початку XXI ст. у цілому.

Література:

1. Тарасенко Ольга. *Становлення та розвиток історичної освіти та науки у Київському університеті у 1834–1884 рр.* Київ: Логос, 1995. 276 с.
2. Тарасенко О. О. *Становлення вітчизняної історичної освіти у Київському університеті // 150 років розвитку вітчизняної історичної науки в Київському університеті: Матеріали*

Республіканської науково-практичної конференції. Київ, 20–21 жовтня 1992 р. К., 1993. С. 39-43.

3. Тарасенко О. Класична наукова школа істориків Київського університету Св. Володимира у XIX ст. // Історія. Частина I: Тези та повідомлення III Міжнародного конгресу українців. Х.: Око, 1996. С. 225-228.

4. Тарасенко О. Внесок наукової школи істориків Київського університету у становлення національної історичної освіти і науки // Збірник тез доповідей Міжнародної наукової конференції «Образ епохи. Культурне середовище Києва кінця XIX – початку XX ст.». Київ, Будинок вчених НАН України 20–22 листопада 1995 р. К.: Міжнародний Фонд «Відродження», 1995. С. 152-154.

5. Тарасенко Ольга. Історична освіта у Київському університеті (до 165-річчя від дня заснування) // Історія України. 1999. № 39. Жовтень (151). С. 5-6; № 41. Листопад (153). С. 5-8; № 42. Листопад (154). С. 2-5.

6. Тарасенко О. О. З історії становлення та розвитку історичної освіти в Київському імператорському університеті Св. Володимира (до 175 річчя від дня заснування) // Історична думка, № 1(2), 2010. 59 с. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/6385/1/O_Tarasenko_IS.pdf) (Accessed in 11.12.2017).

7. Тарасенко О. Школа істориків Університету Св. Володимира: штрихи до творчого портрету Василя Федоровича Домбровського // Science Rise. 2015. № 7/1 (12). С. 37-41.

8. Тарасенко О. О. Діяльність учених Університету Св. Володимира в Київській археографічній комісії у 50-80-х роках XIX ст. // Київ у соціокультурному просторі XIX–XXI століть: національний та європейський контекст: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 13 квітня 2011 р. Київ: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. С. 67-72.

9. Тарасенко О. О. До становлення школи істориків Університету Св. Володимира: В.Ф. Домбровський та М. І. Костомаров // Грані. 2015. Вип. 128 (12/2). С. 59-68.

10. Тарасенко О. О. Штрихи до соціокультурного портрету істориків Університету Св. Володимира В. Ф. Домбровського, М. І. Костомарова, П. В. Павлова // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Серія: Історія. 2016. Вип. 2 (1). С. 100-112.

11. Тарасенко Ольга. Викладачі Школи істориків Університету Св. Володимира у спогадах сучасників (середина 30-х – початок 60-х років XIX ст.) // Емінак: науковий щоквартальник. 2017. № 4 (20) (жовтень-грудень). Т. 1. С. 10-27.

12. Тарасенко О. О. Школа істориків Університету Св. Володимира: Микола Іванович Костомаров // Київські історичні студії. 2016. Вип. 1. С. 127-134.
13. Тарасенко О. О. Спогади Миколи Костомарова (школа істориків Університету Св. Володимира) //Грані. 2015. Вип. 127 (11/2). С. 97-102.
14. Тарасенко О. О. До становлення школи істориків Університету Св. Володимира: В.Ф. Домбровський та М.І. Костомаров //Грані. 2015. Вип. 128 (12/2). С. 59-68.
15. Тарасенко О. О. Представники народницького напрямку Микола Костомаров та Іван Лашнюков (школа істориків Університету Св. Володимира) //Science Rise. 2015. № 11 (16). С. 64-68.
16. Тарасенко О. О. Штрихи до соціокультурного портрету істориків Університету Св. Володимира В. Ф. Домбровського, М. І. Костомарова, П.В. Павлова //Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Серія: Історія. 2016. Вип. 2 (1). С. 100-112.
17. Тарасенко О. О. Спогади М. І. Костомарова про П. В. Павлова (школа істориків Університету Св. Володимира) // Гілея: науковий вісник. 2016. Вип. 105 (2). С. 133-139.
18. Тарасенко Ольга. Викладачі Школи істориків Університету Св. Володимира у спогадах сучасників (середина 30-х – початок 60-х років XIX ст.) // Емінак: науковий щоквартальник. 2017. № 4 (20) (жовтень-грудень). Т. 1. С. 10-27.
19. Тарасенко О. О. До становлення школи істориків Університету Св. Володимира: В. Ф. Цих та О. І. Ставровський // Грані. 2017. Вип. 147 (20/7). С. 15-31.
20. Тарасенко О. Школа істориків Університету Св. Володимира: штрихи до творчого портрету О. І. Ставровського (1811-1882) // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2017. Вип. 49. С. 90-98.
21. Хрущев Д. П. Из воспоминаний //Харьковский университет XIX – начале XX века в воспоминаниях его профессоров и воспитанников. Т. 1. Харьков, 2008. С. 166.
22. Из воспоминаний студента Н. //Харьковский университет XIX – начале XX века в воспоминаниях его профессоров и воспитанников. Т. 1. Х., 2008. С. 99-130. С. 101-102.
23. Гербель М. Лицей князя Безбородко. Гимназия высших наук и лицей кн. Безбородько. 2-е изд. перер. и доп. СПб., 1881. 474 с. С. 390.
24. Костомаров Н. И. Исторические произведения. Автобиография / Сост. и ист.-биогр. очерк В. А. Замлинского; Примеч. И. Л. Бутича. 2-е изд. К.: Лыбидь, 1990. 736 с. С. 426-651.

25. Романович-Славатинський А. В. Моя жизнь и академическая деятельность. Воспоминания и заметки. 1832–1884 гг. // Вестник Европы. 1903. Ч. 2. С. 606–650. Ч. 5. С. 181–205.
26. Авсеенко В. Г. Школьные годы.: Отрывок из воспоминаний. 1852–1862 // Исторический вестник, 1881. Ч. 4. С. 707–734.
27. Тарасенко О. О. Спогади Миколи Костомарова (школа істориків Університету Св. Володимира) // Грانی. 2015. Вип. 127 (11/2). С. 97–102.
28. Тарасенко О. О. Спогади В. Г. Авсеєнка про істориків Університету Св. Володимира // Грانی. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. 2016. Вип. 130 (2). С. 81–89.
29. Шульгин В. История университета Св. Владимира [History of St. Vladimir University], СПб., 1860, 230 с.
30. Фортинский Ф. Я. Цых Владимир Францевич // Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского университета Св. Владимира (1834–1884) под ред. В. С. Иконникова. Киев, 1884. С. 724–728.
31. Владимирский-Буданов М. Ф. История Императорского Университета св. Владимира. Киев, Тип. Имп. ун-та св. Владимира. 1884. Т. 1. С. 107–113.
32. Рудаков В. Цых Владимир Францевич // Русский биографический словарь. СПб., 1901. Т. 19. с. 496–497.
33. Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые 100 лет его существования (1805–1905) под ред. М. Г. Халанского, Д. И. Багалея. Харьков, 1908, 558 с.
34. Вязигин А. С. Цых Владимир Францевич // Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые 100 лет его существования (1805–1905) под ред. М. Г. Халанского и Д. И. Багалея. Харьков, 2007. С. 257–259.
35. Бузескул В. О лекциях В. Ф. Цыха, профессора Харьковского университета в 30-х годах прошлого века // Сборник Харьковского историко-филологического общества. 1913. Т. XIX. С. 188–190.
36. Бузескул В. П. Всеобщая история и ее представители в России в XIX – начале XX вв. Ленинград: Изд-во АН СССР. 1929. Ч. 1. 218 с.
37. Історичний факультет Київського національного університету (1834–2004) / Під ред. проф. Г. Д. Казьмирчука. К.: Прайм-М, 2004. 354 с.
38. Ректоры Киевского университета 1834–2006. КНУТШ; В. В. Скопенко, В. А. Короткий, Т. В. Табенская, И. И. Тищенко, Л. Шевченко. Киев, Лыбидь. 2006. С. 60.
39. Стельмах Сергій. Історична думка в Україні XIX– початку XX ст. Київ, ВЦ «Академія». 1997. 175 с.

39. Стельмах Сергій. Історична наука в Україні епохи класичного історизму (XIX – початку XX століття): Монографія. Київ. 2005. 378 с.
40. Стельмах С. П. Цих Володимир Францович Енциклопедія історії України: у 10 т. /редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. К.: Наук. думка, 2013. Т. 10: Т-Я. С. 480.
41. Ручинська Оксана. Біля витоків харківського антикознавства: Володимир Францевич Цих //Україна: Історія, культура, мистецтво: українсько-сербський збірник. Харків, Темпора, 2009. Вип. 4. С. 49-58.
42. Кісельова Юлія. Історіографічна проблематика у наукових працях В. Ф. Циха //Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць. Харків, ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2009. Вип. 12. С. 276-282.
43. Лиман С.І. Історія середніх віків у творчості та навчальних курсах Володимира Францевича Циха (1805-1837) //Вісник Харківської державної академії культури. 2012. Вип. 38. С. 15-24.
44. Замыслова Е.Е. Н.В. Гоголь-историк и его «соперник» В.Ф. Цых //Электронный научный журнал Факультета журналистики МГУ имени М.В. Ломоносова: История литературы и публицистики. Москва, МГУ імені М.В. Ломоносова. 2015. Вып. №3. URL: http://www.mediascope.ru/1816_(Accessed in 11.12.2017).
45. Цых В.Ф. Речь Гая Мария к римскому народу: (Из Криспа Саллюстия: *Bellum Iugurthinum*) Пер. с лат. В. Цыха //Украинская журнал. 1824. Ч. 3. № 15. С. 115-123.
46. Цых В. Ф. Тут Ливий с присовокуплением отрывка из его истории // Украинский журнал. 1824. № 11. С. 224-234; № 12. С. 279-293.
47. Цых В. Ф. Несколько слов о величии духа //Украинский журнал, 1825. Ч. 7. № 16. С. 223-239.
48. Цых В. Ф. [О способе преподавания истории]. Решение вопроса: По причине беспрестанно умножения массы исторических сведений и распространения объёма истории, а не оказывается ли нужным изменить обыкновенный способ преподавания сей науки и какой он должен быть именно, как вообще, так и особенно в университетах? Харьков: Тип. ун-та, 1833. 128 с.
49. Цых В. Взгляд на историческую жизнь народа эллино-македонского // Журнал Министерства народного просвещения. 1835. Ч. 6. С. 148.
50. Цых В. О цели и пользе высших учебных заведений /Записки и речи, читанные при открытии Императорского Университета Св. Владимира, 15 июля 1834 года" Киев. 1840, С. 85-119.
51. Речи, произнесенные при погребении ректора и профессора всеобщей истории в Императорский университет Св. Владимира

Владимира Францевича Цыха, 21 апреля 1837 года. Москва. 1837. С. 16-22.

52. Из воспоминаний студента Н. //Харьковский университет XIX – начале XX века в воспоминаниях его профессоров и воспитанников. Т.1. Харків, 2008. С. 101-102.

53. Домбровский В. Ф. /Биографический словарь профессоров и преподавателей Университета Св. Владимира (1834–1884). Киев: Тип. Ун-та Св. Владимира, 1884. С. 182-186.

54. Домбровский В. Ф. /Энциклопедический словарь Ф.А. Брокгауза, И.А. Ефрона. СПб., 1893. С. 945-946.

55. Журба, О. І., Ковальський М. П. Значення діяльності В. Ф. Домбровського у становленні Київської археографічної комісії //Вісник Київського університету. Історичні науки. 1989. Вип. 31. С. 48-54.

56. Журба, О. І. Київська археографічна комісія 1843–1921. Нарис історії і діяльності. К.: Наукова думка, 1993. 186 с.

57. Коваль, О. Домбровський Василь Федорович. Українські архівісти: Біобібліографічний довідник. Упоряд. О. М. Коваль, І. Б. Матяш, В. С. Шандра. Вип. перший (XIX ст. – 1930-ті рр.). К., 1999. 117 с.

58. Шевченко, Л. В. Домбровський Василь Федорович // Енциклопедія історії України. Т. 2: Г-Д. Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: Наукова думка. 2004. 688 с. URL:

http://www.history.org.ua/index.php?encyclop&termin=Dombrovsky_V (Accessed in 11.12.2017).

59. Левицкий, О. И. Пятидесятилетие Киевской комиссии для разбора древних актов (1843– 1893): Историческая записка о ее деятельности. Киев, 1893. 142 с.

60. Домбровский, В. Ф. Острожская старина //Киевлянин. Кн. I. 1840. С. 81-118.

61. Домбровский, В. Ф. Луцк //Киевлянин. Кн. II. 1841. С. 49-67.

62. Домбровский В. Ф. Очерк г. Чернигова и его области в древнее и новое время. Киев, 1846. 49 с.

63. Домбровский В. Ф. О Кременецком замке //Киевлянин. 1850. С. 39-44.

64. Фортинский Ф. Я. Ставровский А. И. /Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского Университета св. Владимира (1834–1884) /Составлен и издан. под ред.: В. С. Иконников. Киев: Тип. Ун-та Св. Владимира, 1884. С. 619-622.

65. Ставровский Алексей Иванович //Энциклопедический словарь Брокгауза Ефрона. СПб., 1900. Т. 31. П/м. 61. С. 387. та 1909 р.

66. Кравец Ф. Ставровский Александр Иванович //Русский биографический словарь в 25 томах. Том XIX. Смеловский -

- Суворина. Спб.: Тип. Товарищества Общественная Польза, 1909. 620. С. 310-311.
67. Тарасенко О. О. Музей старожитностей університету Св. Володимира у вивченні історії українського народу (до 170-річчя заснування) // Сумська старовина, 2007. Вип. 23. С. 78-83.
68. Лиман С. И. Идеи в латах: Запад или Восток? Средневековье в оценках медиевистов Украины (1804 – первая половина 1880-х гг.). Х.: ХГАК, 2009. 688 с. С. 180, 184-185.
69. Лиман С. І. Історія середніх віків у творчості та навчальних курсах професора Київського університету Олексія Івановича Ставровського (1811–1882 рр.) // Вісник Харківської державної академії культури. 2011. Вип. 33. С. 29-40.
70. Ставровский А. И. Рассуждение о значении средних веков в отношении к новейшему времени К.: Тип. ун-та, 1841. 197 с.
71. Лиман С. І. З історії «кадрового конфлікту» у київській університетській медієвістиці першої половини 1860-х рр.: О.І. Ставровський проти В. Г. Авсеєнка // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Історичні науки, 2013. Том 23. С. 144-160.
72. Эймонтова Р. Г. Русские университеты на грани двух эпох. От России крепостной к России капиталистической. М.: Наука, 1985. 350 с.
73. Очерки истории исторической науки в СССР. М.: Изд-во АН СССР, 1961 Т.2.
74. Костомаров Н. И. /Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского Университета св. Владимира (1834-1884) /Составлен и издан. под ред.: В. С. Иконников. Киев: Тип. Ун-та Св. Владимира, 1884. С. 283-297.
75. Пінчук Ю. Вибрані студії з костомаровознавства /Ред. колегія: П. Сохань (голова), Д. Бурім, І. Гирич, Я. Калакура, О. Маврін, В. Наулко. НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. К.: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, 2012. 608 с.
76. Пінчук Ю. А. М. І. Костомаров у Києві (1844-1847 рр.) // Український історичний журнал. 1992. № 5. С. 3-15.
77. Костомаров Микола Іванович (1817–1885). Київський національний університет імені Тараса Шевченка: Незабутні постаті /[авт.-упоряд. О. Матвійчук, Н. Струк]. К.: Світ Успіху, 2005. С. 191-192.
78. Славянская мифология. Сочинение Николая Костомарова. Извлечение из лекций, читанных в университете Св. Владимира во второй половине 1846 г. К., 1847. 113 с.
79. Науменко В. Н. И. Костомаров как етнограф // Киевская старина. 1885. № 5. С. XXXV-XLIV.

80. Попов П. Н. Костомаров як фольклорист і етнограф. К.: Наукова думка, 1968. 113 с.
81. Яценко М. Т. М. І. Костомаров – фольклорист і літературознавець // Костомаров М.І. Слов'янська міфологія /упоряд., приміт. І. П. Бетко, А. М. Полотай; вступна ст. .М. Т. Яценка. К.: Либідь, 1994. С. 18-19.
82. Козачок Я. В. Забуттю не підлягає. Микола Костомаров і Кирило-Мефодіївське товариство. Національний авіаційний ун-т. К.: НАУ, 2007. 80 с.
83. Ге Н. Киевская гимназия в 40-х годах XIX ст. /Сборник в пользу недостаточных студентов Университета Св. Владимира. СПб., 1895. С. 59-60.

References:

1. Tarasenko Olha. Stanovlennja ta rozvytok istorychnoji osvity ta nauky u Kyjivskom universyteti u 1834–1884 rr. Kyjiv: Loghos, 1995. 276 s.
2. Tarasenko O. O. Stanovlennja vitchyznjanoi istorychnoji osvity u Kyjivskom universyteti //150 rokiv rozvytku vitchyznjanoi istorychnoji nauky v Kyjivskom universyteti: Materialy Respublikanskoji naukovopraktychnoji konferenciji. Kyjiv, 20–21 zhovtnja 1992 r. K., 1993. S. 39-43.
3. Tarasenko O. Klasychna naukova shkola istorykiv Kyjivskogho universytetu Sv. Volodymyra u XIX st. //Istorija. Chastyna I: Tezy ta povidomlennja III Mizhnarodnogho konghresu ukrajinstiv. Kh.: Oho, 1996. S. 225-228.
4. Tarasenko O. Vnesok naukovoji shkoly istorykiv Kyjivskogho universytetu u stanovlennja nacionaljnoji istorychnoji osvity i nauky //Zbirnyk tez dopovidej Mizhnarodnoji naukovoji konferenciji «Obraz epokhy. Kuljturne seredovyshhe Kyjeva kincja XIX – pochatku XX st.». Kyjiv, Budynok vchenykh NAN Ukrainy 20–22 lystopada 1995 r. K.: Mizhnarodnyj Fond «Vidrodzhennja», 1995. S. 152-154.
5. Tarasenko Olha. Istorychna osvita u Kyjivskom universyteti (do 165-richchja vid dnja zasnuvannja) //Istorija Ukrainy. 1999. № 39. Zhovtenj (151). S. 5-6; № 41. Lystopad (153). S. 5-8; № 42. Lystopad (154). S. 2-5.
6. Tarasenko O. O. Z istoriji stanovlennja ta rozvytku istorychnoji osvity v Kyjivskom imperatorskom universyteti Sv. Volodymyra (do 175 richchja vid dnja zasnuvannja) //Istorychna dumka, № 1(2), 2010. 59 s. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/6385/1/O_Tarasenko_IS.pdf) (Accessed in 11.12.2017).
7. Tarasenko O. Shkola istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra: shtrykhy do tvorchogho portretu Vasylja Fedorovycha Dombrovsjogho //Science Rise. 2015. № 7/1 (12). S. 37-41.
8. Tarasenko O. O. Dijalnistj uchenykh Universytetu Sv. Volodymyra v Kyjivskij arkheoghrafichnij komisiji u 50-80-kh rokakh XIX st. //Kyjiv u

sociokuljturnomu prostori XIX–XX stolitj: nacionaljnyj ta jevropejskij kontekst: mater. Vseukr. nauk.-prakt. konf., 13 kvitnja 2011 r. Kyjiv: Kyjivsk. un-t imeni Borysa Ghrinchenka, 2011. S. 67-72.

9. Tarasenko O. O. Do stanovlennja shkoly istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra: V. F. Dombrovsjkyj ta M. I. Kostomarov //Ghrani. 2015. Vyp. 128 (12/2). S. 59-68.

10. Tarasenko O. O. Shtrykhy do sociokuljturnogho portretu istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra V. F. Dombrovsjkogho, M. I. Kostomarov, P. V. Pavlova //Naukovi zapysky Ternopiljskogho nacionalnogho pedaghoghichnogho universytetu imeni Volodymyra Ghnatjuka Cerija: Istorija. 2016. Vyp. 2 (1). S. 100-112.

11. Tarasenko Olha. Vykladachi Shkoly istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra u spoghadakh suchasnykiv (seredyna 30-kh – pochatok 60-kh rokiv XIX st.) // Eminak: naukovyj shhokvartalnyk. 2017. № 4 (20) (zhovtenj-ghrudenj). T. 1. S. 10 - 27.

12. Tarasenko O. O. Shkola istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra: Mykola Ivanovych Kostomarov // Kyjivski istorychni studiji. 2016. Vyp. 1. S. 127-134.

13. Tarasenko O. O. Spoghady Mykoly Kostomarova (shkola istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra) //Ghrani. 2015. Vyp. 127 (11/2). S. 97-102.

14. Tarasenko O. O. Do stanovlennja shkoly istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra: V. F. Dombrovsjkyj ta M. I. Kostomarov //Ghrani. 2015. Vyp. 128 (12/2). S. 59-68.

15. Tarasenko O. O. Predstavnyky narodnycjkogho naprjamku Mykola Kostomarov ta Ivan Lashnjukov (shkola istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra) //Science Rise. 2015. № 11 (16). S. 64-68.

16. Tarasenko O. O. Shtrykhy do sociokuljturnogho portretu istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra V. F. Dombrovsjkogho, M. I. Kostomarov, P. V. Pavlova //Naukovi zapysky Ternopiljskogho nacionalnogho pedaghoghichnogho universytetu imeni Volodymyra Ghnatjuka Cerija: Istorija. 2016. Vyp. 2 (1). S. 100-112.

17. Tarasenko O. O. Spoghady M. I. Kostomarova pro P. V. Pavlova (shkola istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra) // Ghileja: naukovyj visnyk. 2016. Vyp. 105 (2). S. 133-139.

18. Tarasenko Oljgha. Vykladachi Shkoly istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra u spoghadakh suchasnykiv (seredyna 30-kh – pochatok 60-kh rokiv XIX st.) // Eminak: naukovyj shhokvartalnyk. 2017. № 4 (20) (zhovtenj-ghrudenj). T. 1. S. 10 - 27.

19. Tarasenko O. O. Do stanovlennja shkoly istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra: V. F. Cykh ta O. I. Stavrovsjkyj // Ghrani. 2017. Vyp. 147 (20/7). S. 15-31.

20. Tarasenko O. Shkola istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra: shtrykhy do tvorhogho portretu O. I. Stavrovsjkogho (1811-1882) // Naukovi praci

- istorychnogho fakul'tetu Zaporiz'kogho nacional'nogho universytetu. 2017. Vyp. 49. C. 90-98.*
21. Khrushchev D. P. *Iz vospominaniy //Kharkovskiy universitet XIX – nachale XX veka v vospominaniyakh ego professorov i vospitannikov. T. 1. Kharkov, 2008. C. 166.*
22. *Iz vospominaniy studenta N. //Kharkovskiy universitet XIX – nachale XX veka v vospominaniyakh ego professorov i vospitannikov. T. 1. Kh., 2008. S. 99-130. S. 101-102.*
23. Gerbel M. *Litsey knyazya Bezborodko. Gimnaziya vysshikh nauk i litsey kn. Bezborodko. 2-e izd. perer. i dop. SPb., 1881. 474 s. S. 390.*
24. Kostomarov N. I. *Istoricheskie proizvedeniya. Avtobiografiya / Sost. i ist.-biogr. ocherk V. A. Zamlinskogo; Primech. I. L. Buticha. 2-e izd. K.: Lybid, 1990. 736 s. S. 426-651.*
25. Romanovich-Slavatinskiy A. V. *Moya zhizn i akademicheskaya deyatelnost. Vospominaniya i zametki. 1832–1884 gg. //Vestnik Yevropy. 1903. Ch.2. S.606-650. Ch.5. S. 181-205.*
26. Avseenko V. G. *Shkolnye gody.: Otryvok iz vospominaniy. 1852-1862 //Istoricheskiy vestnik, 1881. Ch. 4. S. 707-734.*
27. Tarasenko O. O. *Spoghady Mykoly Kostomarova (shkola istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra) //Ghrani. 2015. Vyp. 127 (11/2). S. 97-102.*
28. Tarasenko O. O. *Spoghady V. Gh. Avsjejenka pro istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra //Ghrani. Naukovo-teoretychnyj i ghromads'ko-politychnyj aljmanakh. 2016. Vyp. 130 (2). S. 81-89.*
29. Shulgin V. *Istoriya universiteta Sv. Vladimira, SPb., 1860, 230 s.*
30. Fortinskiy F. Ya. *Tsykh Vladimir Frantsevich //Biograficheskiy slovar professorov i prepodavateley Imperatorskogo universiteta Sv. Vladimira (1834–1884) pod red. V. S. Ikonnikova. Kiev, 1884. C. 724-728.*
31. Vladimirskiy-Budanov M. F. *Istoriya Imperatorskogo Universiteta sv. Vladimira. Kiev, Tip. Imp. un-ta sv. Vladimira. 1884. T.1. C. 107-113.*
32. Rudakov V. *Tsykh Vladimir Frantsevich //Russkiy biograficheskiy slovar. SPb., 1901. T. 19. c. 496-497.*
33. *Istoriko-filologicheskiy fakultet Kharkovskogo universiteta za pervye 100 let ego sushchestvovaniya (1805-1905) pod red. M.G. Khalanskogo, D.I. Bagaleyа. Kharkov, 1908, 558 s.*
34. Vyazigin A. S. *Tsykh Vladimir Frantsevich //Istoriko-filologicheskiy fakultet Kharkovskogo universiteta za pervye 100 let ego sushchestvovaniya (1805–1905) pod red. M. G. Khalanskogo i D. I. Bagaleyа. Kharkov, 2007. C. 257-259.*
35. Buzeskul V. *O lektsiyakh V. F. Tsykha, professora Kharkovskogo universiteta v 30-kh godakh proshlogo veka //Sbornik Kharkovskogo istoriko-filologicheskogo obshchestva. 1913. T. XX. C. 188-190.*
36. Buzeskul V. P. *Vseobshchaya istoriya i ee predstaviteli v Rossii v XIX – nachale XX vv. Leningrad: Izd-vo AN SSSR. 1929. Ch. 1. 218 s.*

37. *Istorychnyj fakul'tet Kyjivsjkogho nacionaljnogho universytetu (1834-2004)* / Pid red. prof. Gh. D. Kazjmyrchuka. K.: Prajm-M, 2004. 354 s.
38. *Rektory Kievskogo universytetu 1834–2006*. KNUTSh; V.V. Skopenko, V. A. Korotkiy, T. V. Tabenskaya, I. I. Tishchenko, L. Shevchenko. Kiev, Lybid. 2006. C. 60.
39. *Steljmakh Serghij. Istorychna dumka v Ukrajinі XIX– pochatku XX st.* Kyjiv, VC «Akademija». 1997. 175 s.
40. *Steljmakh Serghij. Istorychna nauka v Ukrajinі epokhy klasychnogho istoryzmu (XIX – pochatku XX stolittja): Monoghrafija.* Kyjiv. 2005. 378 s.
41. *Steljmakh S.P. Cykh Volodymyr Francovykh* *Encyklopedija istoriji Ukrajinj: u 10 t. /redkol.: V. A. Smolij (gholova) ta in.; Instytut istoriji Ukrajinj NAN Ukrajinj.* K.: Nauk. dumka, 2013. T. 10: T-Ja. S. 480.
42. *Ruchynsjka Oksana. Bilja vytokiv kharkivsjkogho antykoznavtstva: Volodymyr Francevykh Cykh* //Ukras: Istorija, kuljtura, mystectvo: ukrajinsjko-serbsjkyj zbirnyk. Kharkiv, Tempora, 2009. Vyp. 4. C. 49-58.
43. *Kiseljova Julija. Istorioghrafichna problematyka u naukovykh pracjakh V. F. Cykha* //Aktualjni problemy vitchyznjanoji ta vsesvitnjoji istoriji: Zbirnyk naukovykh pracj. Kharkiv, KhNU imeni V. N. Karazina. 2009. Vyp. 12. C. 276-282.
44. *Lyman S. I. Istorija serednikh vikiv u tvorchosti ta navchaljnykh kursakh Volodymyra Francevycha Cykha (1805-1837)* //Visnyk Kharkivsjkoji derzhavnoji akademiji kuljtury. 2012. Vyp. 38. C. 15-24.
45. *Zamyslova Ye. Ye. N. V. Gogol-istorik i ego «sopernik» V. F. Tsykh* //Elektronnyy nauchnyy zhurnal Fakulteta zhurnalistiki MGU imeni M.V. Lomonosova: Istorija literatury i publitsistiki. Moskva, MGU imeni M.V. Lomonosova. 2015. Vyp. №3. URL: <http://www.mediascope.ru/1816> (Accessed in 11.12.2017).
46. *Tsykh V. F. Rech Gaya Mariya k rimskomu narodu: (Iz Krispa Sallyustiya: Bellum Iugurthinum) Per. s lat. V. Tsykha* //Ukrainskaya zhurnal. 1824. Ch. 3. № 15. C. 115-123.
47. *Tsykh V.F. Tit Livij s prisovokupleniem otryvka iz ego istorii* //Ukrainskiy zhurnal. 1824. № 11. C. 224-234; № 12. C. 279-293.
48. *Tsykh V. F. Neskolko slov o velichii dukha* //Ukrainskiy zhurnal, 1825. Ch. 7. № 16. C. 223-239.
49. *Tsykh V. F. [O sposobe prepodavaniya istorii]. Reshenie voprosa: Po prichine besprestanno umnozheniya massy istoricheskikh svedeniy i rasprostraneniya obema istorii, a ne okazyvaetsya li nuzhnym izmenit obyknovennyj sposob prepodavaniya sey nauki i kakoy on dolzhen byt imenno, kak voobshche, tak i osobenno v universitetakh?* Kharkov: Tip. un-ta, 1833. 128 s.
50. *Tsykh V. Vzgljad na istoricheskuyu zhizn naroda ellino-makedonskogo* //Zhurnal Ministerstva narodnogo prosveshcheniya. 1835. Ch. 6. C. 148.

51. Tsykh V. *O tseli i polze vysshikh uchebnykh zavedeniy /Zapiski i rechi, chitannye pri otkrytii Imperatorskogo Universiteta Sv. Vladimira, 15 iyulya 1834 goda*” Kiev. 1840, C. 85-119.
52. *Rechi, proiznesennye pri pogrebenie rektora i professora vseobshchey istorii v Imperatorskiy universitete Sv. Vladimira Vladimira Frantsevicha Tsykha, 21 aprelya 1837 goda.* Moskva. 1837. C. 16-22.
53. *Iz vospominaniy studenta N. //Kharkovskiy universitet XIX – nachale XX veka v vospominaniyakh ego professorov i vospitannikov. T.1.* Kharkiv, 2008. C. 101-102.
54. Dombrovskiy V. F. */Biograficheskiy slovar professorov i prepodavateley Universiteta Sv. Vladimira (1834–1884).* Kiev: Tip. Un-ta Sv. Vladimira, 1884. C. 182-186.
55. Dombrovskiy V. F. */Entsiklopedicheskiy slovar F. A. Brokgauza, I.A. Yefrona.* SPb., 1893. C. 945-946.
56. Zhurba, O. I., Kovaljskyj M. P. *Znachennja dijalnosti V. F. Dombrovsjkogho u stanovlenni Kyjivskoj arkheografichnoji komisiji //Visnyk Kyjivsjkogho universytetu. Istorychni nauky.* 1989. Vyp. 31. S. 48-54.
57. Zhurba, O. I. *Kyjivsjka arkheografichna komisija 1843–1921. Narys istoriji i dijalnosti.* K.: Naukova dumka, 1993. 186 s.
58. Kovalj, O. *Dombrovsjkyj Vasylj Fedorovych. Ukrajinsjki arkhivisty: Biobibliografichnyj dovidnyk. Uporjad. O. M. Kovalj, I. B. Matjash, V. S. Shandra.* Vyp. pershyj (XIX st. – 1930-ti rr.). K., 1999. 117 c.
59. Shevchenko, L. V. *Dombrovsjkyj Vasylj Fedorovych // Encyklopedija istoriji Ukrajiny. T. 2: Gh-D. Redkol.: V. A. Smolij (gholova) ta in. NAN Ukrajiny. Instytut istoriji Ukrajiny. K.: Naukova dum-ka. 2004. 688 s. URL: http://www.history.org.ua/index.php?encyclop&termin=Dombrovsky_V (Accessed in 11.12.2017).*
60. Levitskiy, O. I. *Pyatidesyatiletie Kievskoy komissii dlya razbora drevnikh aktov (1843– 1893): Istoricheskaya zapiska o ee deyatelnosti.* Kiev, 1893. 142 s.
61. Dombrovskiy, V. F. *Ostrozhskaya starina //Kievlyanin. Kn. I. 1840. S. 81-118.*
62. Dombrovskiy, V. F. *Lutsk //Kievlyanin. Kn. II. 1841. S. 49-67.*
63. Dombrovskiy V. F. *Ocherk g. Chernigova i ego oblasti v drevnee i novoe vremya.* Kiev, 1846. 49 s.
64. Dombrovskiy V. F. *O Kremenetskom zamke //Kievlyanin. 1850. S. 39-44.*
65. Fortinskiy F. Ya. *Stavrovskiy A. I. /Biograficheskiy slovar professorov i prepodavateley Imperatorskogo Universiteta sv. Vladimira (1834–1884) / Sostavlen i izdan. pod red.: V. S. Ikonnikov. Kiev: Tip. Un-ta Sv. Vladimira, 1884. S. 619-622.*
66. *Stavrovskiy Aleksey Ivanovich //Entsiklopedicheskiy slovar Brokgauza Yefrona. SPb., 1900. T. 31. P/t. 61. S. 387. ta 1909 r.*

67. Kravets F. *Stavrovskiy Aleksandr Ivanovich // Russkiy biograficheskiy slovar v 25 tomakh. Tom XIX. Smelovskiy-Suvorina. Spb.: Tip. Tovarishchestva Obshchestvennaya Polza, 1909. 620. C. 310-311.*
68. Tarasenko O. O. *Muzej starozhytnostey universytetu Sv. Volodymyra u vyvchenni istoriji ukrajinskogo narodu (do 170-richchja zasnuvannja) // Cumsjka starovyna, 2007. Vyp. 23. S. 78-83.*
69. Liman S. I. *Idei v latakh: Zapad ili Vostok? Srednevekovye v otsenkakh medievistov Ukrainy (1804 – pervaya polovina 1880-kh gg.). Kh.: KhGAK, 2009. 688 s. S. 180, 184-185.*
70. Lyman S. I. *Istorija serednikh vikiv u tvorchosti ta navchalnykh kursakh profesora Kyjivskogo universytetu Oleksija Ivanovycha Stavrovskogo (1811–1882 rr.) // Visnyk Kharkivskoji derzhavnoji akademiji kuljтуры. 2011. Vyp. 33. S. 29-40.*
71. Stavrovskiy A. I. *Rassuzhdenie o znachenii srednikh vekov v otnoshenii k noveysheму vremeni K.: Tip. un-ta, 1841. 197 s.*
72. Lyman S. I. *Z istoriji «kadrovogo konfliktu» u kyjivskij universytetskij medijevisty pershoji polovyny 1860-kh rr.: O. I. Stavrovskij proty V. Gh. Avsjejenka // Naukovi praci Kam'janecj-Podiljskogo nacionalnogo universytetu imeni Ivana Oghijenka: Istorychni nauky, 2013. Tom 23. S. 144-160.*
73. Eymontova R. G. *Russkie universitety na grani dvukh epokh. Ot Rossii krepostnoy k Rossii kapitalisticheskoy. M.: Nauka, 1985. 350 s.*
74. *Ocherki istorii istoricheskoy nauki v SSSR. M.: Izd-vo AN SSSR, 1961. T. 2.*
75. Kostomarov N. I. */Biograficheskiy slovar professorov i prepodavateley Imperatorskogo Universiteta sv. Vladimira (1834-1884) /Sostavlen i izdan. pod red.: V. S. Ikonnikov. Kiev: Tip. Un-ta Sv. Vladimira, 1884. S. 283-297.*
76. Pinchuk Ju. *Vybrani studiji z kostomarovoznavstva /Red. koleghija: P. Sokhanj (gholova), D. Burim, I. Ghyrych, Ja. Kalakura, O. Mavrin, V. Naulko. NAN Ukrainy. Instytut ukrajinskoho arkhheoghrafiji ta dzhereloznavstva im. M. S. Ghrushevs'kogo. K.: Instytut ukrajinskoho arkhheoghrafiji ta dzhereloznavstva im. M. S. Ghrushevs'kogo, 2012. 608 s.*
77. Pinchuk Ju. A. M. I. *Kostomarov u Kyjevi (1844-1847 rr.) //Ukrajinskij istorychnyj zhurnal. 1992. № 5. S. 3-15.*
78. Kostomarov Mykola Ivanovych (1817–1885). *Kyjivskij nacionalnyj universytet imeni Tarasa Shevchenka: Nezabutni postati /[avt.-uporjad. O. Matvijchuk, N. Struk]. K.: Svit Uspikhu, 2005. S. 191-192.*
79. *Slavyanskaya mifologiya. Sochinenie Nikolaya Kostomarova. Izvlechenie iz lektsiy, chitannykh v universitete Sv. Vladimira vo vtoroy polovine 1846 g. K., 1847. 113 s.*
80. Naumenko V. N. I. *Kostomarov kak etnograf // Kievskaya starina. 1885. № 5. S. XXXV-XLIV.*

81. Popov P. N. *Kostomarov jak folkloryst i etnoghraf*. K.: Naukova dumka, 1968. 113s.
82. Jacenko M. T. M. I. Kostomarov – folkloryst i literaturoznavecj // *Kostomarov M. I. Slov'jansjka mifologhija /uporjad., prymit. I. P. Betko, A. M. Polotaj; vstupna st. .M. T. Jacenka*. K.: Lybidj, 1994. S. 18-19.
83. Kozachok Ja. V. *Zabuttju ne pidljaghaje. Mykola Kostomarov i Kyrjlo-Mefodijivsjke tovarystvo. Nacionaljnyj aviacijnyj un-t*. K.: NAU, 2007. 80 s.
84. Ge N. *Kievskaya gimnaziya v 40-kh godakh XIX st. /Sbornik v polzu nedostatochnykh studentov Universiteta Sv. Vladimira*. SPb., 1895. S. 59-60.